

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ
ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

А.БАЙТҰРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ Өңірлік Университеті

СУЛТАНҒАЗИН ОҚУЛАРЫ

«ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУДЫҢ
ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯ

МАТЕРИАЛДАРЫ

СУЛТАНҒАЗИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ

МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ
«АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ
РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО
ОБРАЗОВАНИЯ»

УДК 378 (094)
ББК 74.58
Қ 22

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ/ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Куанышбаев Сеитбек Бекенович, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің Басқарма Төрағасы – Ректоры, география ғылымдарының докторы, Қазақстан Педагогикалық Ғылымдар Академиясының мүшесі; / Председатель Правления – Ректор Костанайского регионального университета имени А.Байтұрсынова, доктор географических наук, член Академии Педагогических Наук Казахстана;

Жарлыгасов Женис Бахытбекович, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің Зерттеулер, инновация және цифрландыру жөніндегі проректоры, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор / проректор по исследованиям, инновациям и цифровизации Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, кандидат сельскохозяйственных наук, ассоциированный профессор;

Хуснутдинова Ляйля Гельсовна, тарих ғылымдарының кандидаты, «Мәскеу политехникалық университеті» Федералды мемлекеттік автономды жоғары білім беру мекемесінің доценті, Ресей / кандидат исторических наук, доцент Федерального государственного автономного образовательного учреждения высшего образования «Московский политехнический университет», Россия;

Сухов Михаил Васильевич, техника ғылымдарының кандидаты, Оңтүстік- Орал мемлекеттік университетінің (ООМУ) доценті, Челябині, Ресей/кандидат технических наук, доцент Южно-Уральского государственного университета (ЮУрГУ), г. Челябинск, Россия;

Радченко Татьяна Александровна, жаратылыстану ғылымдарының магистрі, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің «Физика, математика және цифрлық технологиялар» кафедрасының меңгерушісі / магистр естественных наук, заведующая кафедрой «Физики, математики и цифровых технологий» Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;

Алимбаев Алибек Алпысбаевич, PhD докторы, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің «Физика, математика және цифрлық технологиялар» кафедрасының қауымдастырылған профессорының м.а. / доктор PhD, и.о.ассоциированного профессора кафедры «Физики, математики и цифровых технологий» Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;

Телегина Оксана Станиславовна, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің «Физика, математика және цифрлық технологиялар» кафедрасының аға оқытушысы / старший преподаватель кафедры «Физики, математики и цифровых технологий» Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;

Шумейко Татьяна Степановна, педагогика ғылымдарының кандидаты, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің «Физика, математика және цифрлық технологиялар» кафедра профессорының м.а. / кандидат педагогических наук, и.о. профессора кафедры «Физики, математики и цифровых технологий» Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова

Қ 22

«Қазіргі білім беруді дамытудың өзекті мәселелері»: «СҰЛТАНҒАЗИН ОҚУЛАРЫ-2023» Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары, 2023 жылдың 15 наурызы. Қостанай: А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2023. – 427 б.

«Актуальные вопросы развития современного образования»: Материалы международной научно-практической конференции «СУЛТАНГАЗИНСКИЕ ЧТЕНИЯ-2023», 15 марта 2023 года. Костанай: Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2023. – 427 с.

ISBN 978-601-356-257-5

«Сұлтанғазин оқулары-2023» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының «Заманауи білім беруді дамытудың өзекті мәселелері» жинағында жаратылыстану-ғылыми білім берудің мәселелері мен болашағына арналған ғылыми мақалалар жинақталған, жалпы және кәсіптік білім берудің психологиялық-педагогикалық аспектілері қарастырылған, педагогикалық білім берудің ақпараттандыру және дамытудың қазіргі тенденциялары мен технологиялары мәселелері қозғалады.

Осы жинақтың материалдары ғалымдар мен жоғары оқу орындарының оқытушыларына, магистранттар мен студенттерге пайдалы болуы мүмкін.

В сборнике Международной научно-практической конференции «Султангазинские чтения-2023» «Актуальные вопросы развития современного образования»: представлены научные статьи по проблемам и перспективам естественно-научного образования, рассматриваются психолого-педагогические аспекты общего и профессионального образования, затронуты вопросы информатизации и современных тенденций и технологий развития педагогического образования.

Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям высших учебных заведений, магистрантам и студентам.

ISBN 978-601-356-257-5

9|786013|562575|

УДК 378 (094)
ББК 74.58

© А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2023
© Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2023

В данном случае количественными и качественными показателями на этапе подведения итогов могут стать творческие самопрезентации, сборники собственных произведений учащихся, оформленные как презентация или электронная книга, социальные проекты и т.д. Возможно, некоторые учащиеся проявят творческую активность в тех сферах деятельности, которые невозможно реализовать во время традиционного урока. Это не противоречит концепции креативного мышления, которое можно отнести к категории неформатных талантов.

Список литературы:

1. Гуружапов В.А. Экспертиза учебного процесса развивающего обучения в системе Д.Б. Эльконина – В.В. Давыдова. М., 2000. 380 с.
2. Мануйлов Ю.С. Средовой подход в воспитании. М., 1998. 340 с.
3. Ясвин В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. М.: Издательство "Смысл", 2001, 365 с.
4. Халифаева, О.А. Роль среды в развитии креативности в подростковом возрасте / О.А. Халифаева // Социализация личности в условиях образовательного процесса: мат-лы педагогических чтений: в 2 т. - Красноярск, 2007.- Т.1. -С.80-86.
5. Халифаева, О.А. Креативная среда как условие развития творческого потенциала учащихся / О.А. Халифаева // Актуальные проблемы творческого развития личности в системе дополнительного образования: межрегиональная научно-практическая конференция. - Астрахань, 2006.- С.103-106. - ISBN 5-8087-0170-8
6. Эрдниев П.М. Укрупнение дидактических единиц как технология обучения, ч. 1, М., 1992; 400 с.

ӘОЖ 371

ҚАЗАҚ ТІЛІ ПӘНІ БОЙЫНША БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ ТУРАСЫНДАҒЫ АКТУАЛДЫҚ ПРОБЛЕМАЛАР

Нұржанова Бағлан Тұрғынбайқызы, педагогика ғылымдарының магистрі, қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі, «Федоров ауданы білім бөлімінің Абай атындағы жалпы білім беретін мектебі» КММ, Федоров ауданы, Қостанай облысы, Қазақстан

Аңдатпа

Мақалада бастауыш сынып оқушыларының функционалды сауаттылығын даму негіздері айтылады. Сауаттылықтың құрамдас бөліктері көрсетіледі. Қазақ тілі сабағында қолданылатын әдіс-тәсілдердің тиімділігі аталады.

Түйін сөздер: бастауыш мектеп, функционалды сауаттылық, сөйлеу әрекеті, жетілдіру құзіреті

Аннотация

В статье изложены основы развития функциональной грамотности младших школьников. Указываются составляющие грамотности и эффективность методов и приемов, используемых на уроках казахского языка.

Ключевые слова: начальная школа, функциональная грамотность, речевая деятельность, компетенции совершенствования

Abstract

The article outlines the basics of the development of functional literacy of younger schoolchildren. The components of literacy and the effectiveness of methods and techniques used in Kazakh language lessons are indicated.

Keywords: primary school, functional literacy, speech activity, competence improvement

Функционалды сауаттылықты дамытудың жалпы бағдары Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында анық көрсетілген. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның физикалық құбылмалы әлемде әлеуметтік бейімделуін қамтамасыз ететін білім алудағы қажеттіліктерін қанағаттандыру болып табылады. [1].

Бастауыш мектепте дамудың негізгі бағыты-қазақ тілін ауызша және жазбаша тілде грамматикалық және тиімді қолдана білу. Қазақ тіліндегі функционалды сауаттылықтың болуы сөйлеу әрекетінің барлық түрлерін (оқу, жазу, сөйлеу, тыңдау) еркін меңгеруді білдіреді.

Қазақ тілі сабағында білім алушылардың функционалды сауаттылығын дамыту үшін оның ең алдымен осы пәнге деген қызығушылығы болуы қажет. Бастауыш сынып мұғалімдері оқушылардың қазақ тілін үйренуге деген қызығушылығын тілдің өзі арқылы дамытуы керек, атап айтқанда: оқушыларға тілдің байлығы мен жүйелілігін көрсету, сабаққа материалды мұқият таңдау және әр сабақтың құрылысына жауапкершілікпен қарау

Жалпы білім беру дағдылары (негізгі құзыреттіліктер) тиісті жас тобының оқушыларына қолжетімді деңгейде барлық пәндерді оқыту барысында дамиды және төрт түрге бөлінеді:

- ұйымдастырушылық дағдылар (жеке тұлғаның өзін-өзі жетілдіру құзіреті немесе реттеу әрекеттері);

- зияткерлік дағдылар (оқу-танымдық, ақпараттық, құндылық-семантикалық құзыреттіліктер немесе танымдық әмбебап әрекеттер);

- бағалау дағдылары (құндылық-семантикалық құзыреттіліктер немесе жеке іс-әрекеттер);

- коммуникативтік дағдылар (жалпы мәдени, коммуникативтік, әлеуметтік-еңбек құзыреттері немесе коммуникативтік іс-әрекеттер) [3,161 б.].

Функционалды сауаттылықтың мәні адамның оқу іс-әрекетін өз бетінше жүзеге асыру және адам қызметінің, қарым-қатынастың және әлеуметтік қатынастардың әртүрлі салаларында өмірлік міндеттерді шешу үшін алған білімдерін, дағдылары мен дағдыларын қолдану қабілетінен тұрады. Функционалды сауаттылықтың құрамдас бөліктері белгілі бір типтегі, берік білімге негізделген дағдылар (негізгі құзіреттер немесе әмбебап оқу әрекеттері) болып табылады, атап айтқанда: ұйымдастырушылық, зияткерлік, бағалау және коммуникативті. Бұл дағдыларды оқушылар келесі жағдайларда игере алады:

- оқыту белсенді сипатқа ие;

- оқу процесі оқушының өз қызметінің нәтижелері үшін дербестігі мен жауапкершілігін дамытуға бағытталған;

- мақсатқа жету тәжірибесін алуға мүмкіндік беріледі; аттестаттау ережелері анық және оқу процесінің барлық қатысушыларына түсінікті;

- топтық жұмыстың өнімді түрлері қолданылады [3,162 б.].

Осылайша, оқушы іс-әрекеттің өзінде ғана әрекет етуді үйрене алады және мұғалімнің күнделікті жұмысына байланысты ол таңдаған білім беру технологиялары жас кезеңіне сәйкес бастауыш сынып оқушыларының функционалды сауаттылығын қалыптастырады. Осылайша, қоғамның дамуы жағдайында дәстүрлі қарапайым сауаттылық қазіргі адам үшін жеткіліксіз болады.

Қоғамға әлемде болып жатқан өзгерістерге тез бейімделе алатын адамдар қажет. Қазіргі уақытта функционалды сауаттылықты қалыптастыруға көзқарас белгіленді, бірақ мұғалімдердің көпшілігі өздерінің жинақталған тәжірибесіне байланысты негізгі білімді, дағдыларды қалыптастыруға бағытталған оқытуды іс жүзінде жалғастыруда. Құзіреттілікті дамытудың алғышарты функционалды сауаттылықтың белгілі бір деңгейінің болуы болып табылады. Функционалды сауаттылық білім алушылардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметке белсенді қатысуына, сондай-ақ өмір бойы білім алуына ықпал ететін негізгі факторлардың бірі болып табылады.

Қазақ тілі мұғалімдері тақырып бойынша жұмыстың соңғы шығармашылық кезеңінде жобалар әдісін қолданады, бұл балаларға өздерінің жеке қабілеттерін, шығармашылығын көрсетуге, жұмысқа деген қызығушылығы мен еңбек тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді [2,40 б.].

Бастауыш сыныптарда түрлі-түсті тірек схемаларды, рөлдік ойындарды, лексикалық - семантикалық кестелерді белсенді қолдануға болады. Оң нәтиже - балалардың кесте құруға беленді қатысуы, оқушылардың сөйлеуде лексиканы белсенді қолдана білуі, синонимдердің көмегімен сөйлеуді әртараптандыру және байыту және нәтижесінде: жыл қорытындысы бойынша білімнің жақсы сапасына қол жеткізе аламыз.

Мұғалімдер әзірлеген оқу тақырыптары бойынша сабақ циклдары оқу үдерісін ұйымдастыруды өзгертуге, оқушылардың мүдделерін, бейімділігін, қабілеттерін неғұрлым толық ескеруге мүмкіндік береді, оқушылардың коммуникативтік құзіреттілігін жетілдіруге ықпал етеді, білім мазмұнына ұлттық компонент енгізеді. Бірақ жеке жұмыста оқуға ынтасын қалыптастыру үшін мұғалімдер баланың басым қалауын ескере отырып, тапсырмаларды таңдауы керек. Оқу мотивациясының деңгейі жоғары, өзін – өзі жетілдіру мотивациясы дамыған оқушылар үшін шығармашылық көзқарасты қажет ететін тапсырмалар ұсынылады, оқу мотивациясының деңгейі төмен оқушылар үшін-зейін мен логиканы дамытатын эмоционалды боялған ойын жаттығуларын ұсынуға болады. Атап айтар болсақ, «Глоссарий», «Сын есімге зат есім», «Әліпби» т.б. шағын мәтіндермен жұмыс жасай отырып, қызығушылықтарын арттыруға бағытталған әдістерді қолдануға болады.

Оқушылардың оқу іс-әрекетінің әртүрлі түрлеріне үнемі өткізілетін рефлексиялары оқуға деген қызығушылық пен мотивацияның артқанын көрсетеді. Оқушының қазақ тілі сабағындағы қызметінің табыстылығы оның мұғалімнің оқыту мен өзін-өзі оқытудың мотивациялық негізін қалауына байланысты болады.. Осының бәріне қол жеткізу үшін мұғалімдерге қажетті ақпаратты іздеу және жедел өңдеу мақсатында компьютерлік сауаттылықты меңгеру, оқытудың заманауи технологияларын меңгеру қажет.

Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру балаларды ақпараттық қоғамда өмір сүруге дайындауды қамтамасыз етеді, бастауыш сынып оқушыларының жеке қабілеттерінің көрінісі мен дамуына ықпал етеді, оларды басқа адамдармен қарым-қатынаста қызықты әңгімелесушілер етеді. Функционалдық сауаттылықты дамыту, ең алдымен, пәндік білімді, ұғымдарды, жетекші идеяларды игеруге негізделген. Қазақ тілі оқу пәні ретінде бастауыш білім беруде ерекше орын алады, өйткені ол бастауыш мектеп жасындағы балалардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған [2,41 б.].

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру-әрбір заманауи педагогтің міндеті. Бұл мұғалімнің өзінен шығармашылық пен шығармашылық ойлауды, оқытудың инновациялық формалары мен әдістерін қолдануды талап ететін күрделі процесс. Функционалдық сауаттылық компоненттерін сәтті игеру үнемі өзгеріп отыратын әлемде бейімделуге және өз орнын табуға қабілетті бастамашыл, тәуелсіз, әлеуметтік жауапты тұлғаны тәрбиелеуге көмектеседі.

Қазақ тілі пәні бастауыш мектепте функционалды сауатты тұлғаны дамытуда маңызды рөл атқарады. Оның мазмұны функционалдық сауаттылық пен негізгі құзыреттерді қалыптастыруға бағытталған. Қазақ тілі бастауыш сынып оқушылары үшін бүкіл оқу процесінің негізі, оқушылардың ойлауын, қиялын, интеллектуалды және шығармашылық қабілеттерін дамыту құралы, жеке тұлғаны әлеуметтендірудің негізгі арнасы болып табылады.

Функционалды сауатты тұлға-бұл әлемде бағдарланған және қоғамдық құндылықтарға, үміттер мен мүдделерге сәйкес әрекет ететін адам. Қазіргі білім берудің міндеті-осындай тұлғаны тәрбиелеу.

Әдебиеттер тізімі:

1. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары: / Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы №832 қаулысы // ресми мәтін. Астана: Әділет, 2012. – 14 б.

2. Оразахынова Н., Кенжебаева Г. М. – «Оқушылардың функциональдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары» [Мәтін]: Н. Оразахынова., Г. М. Кенжебаева/ Ғылыми мақала 2012 40-41 б.

3. Құрман Н. «Қазақ тілін оқытудың әдіснамалық негіздері» [Мәтін] Н.Құрман/әдістемелік құрал-Астана: Таным, 2008. – 161-162 б.

УДК 711.7

АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Пустовалова Наталья Сергеевна, Студентка 4 курса КРУ им. А.Байтурсынова, г.Костанай, Казахстан, E-mail:pustovalova27@bk.ru

Ли Елена Дмитриевна, кандидат педагогических наук, доцент КРУ им. А.Байтурсынова, г.Костанай, Казахстан, E-mail:li.d14@mail.ru

Аңдатпа

Бұл мақалада оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруға және болашақта бастауыш мектепте математика сабақтарында осы әдістерді жүзеге асыруға ықпал ететін оқытудың белсенді әдістерінің жіктелуі келтірілген.

Түйінді сөздер: оқытудың белсенді әдістері, танымдық іс-әрекет, математика, танымдық қызығушылық, әдіс.

Аннотация

В данной статье представлена классификация активных методов обучения, которые способствуют повышению познавательной активности учащихся и в дальнейшем реализовывать данные методы на уроках математики в начальной школе.

Ключевые слова: активные методы обучения, познавательная деятельность, математика, познавательный интерес, метод.

Abstract

This article presents a classification of active teaching methods that contribute to increasing the cognitive activity of students and further implement these methods in math lessons in elementary school.

Keywords: active teaching methods, cognitive activity, mathematics, cognitive interest, method.